

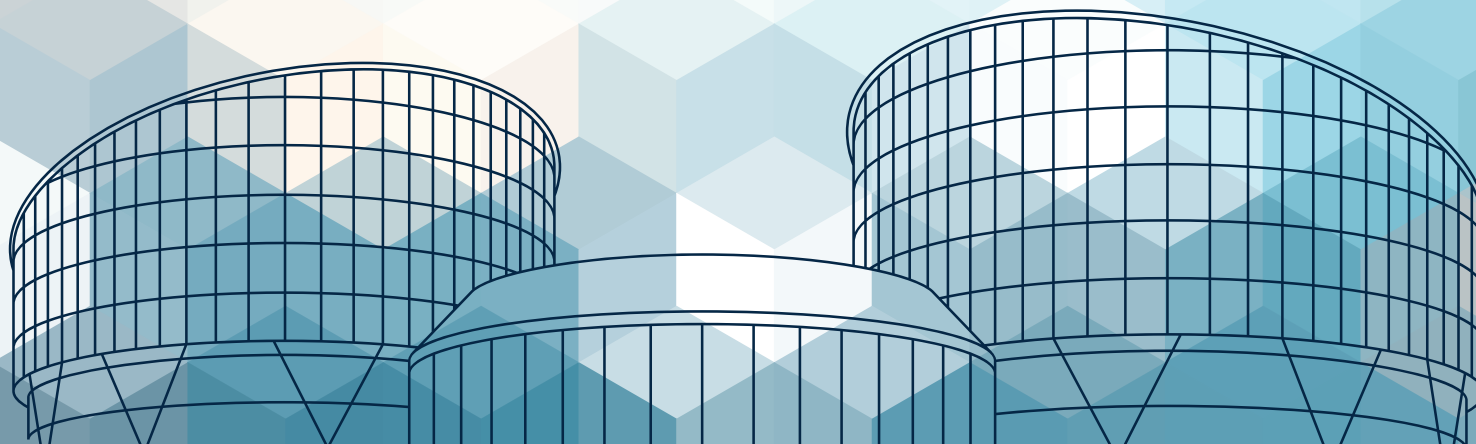
Пројекат финансира
Европска унија

 ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО
ПРАВДЕ

Ђекић против Србије

Изјава о ограничењу одговорности. Ова публикација је израђена уз помоћ Европске уније. Садржај ове публикације искључива је одговорност пројекта „Подршка Европске уније Правосудној академији“ и ни у ком случају не одражава ставове Европске уније.

АНАЛИЗА ПРЕСУДЕ

Обавеза државних органа да спроведу делотворну истрагу поводом навода о прекомерној употреби силе од стране службених лица (процесни аспект чл. 3 Конвенције)

Ђекић против Србије

(БРОЈ ПРЕДСТАВКЕ: 32277/07, ПРЕСУДА ОД 29.04.2014.)

(није утврђена повреда чл. 3 Конвенције (материјални и процесни аспект) у вези са чл. 26 ст. 2 Устава Републике Србије („СГ РС“, бр. 90)¹, као и чл. 244 Законика о кривичном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 70/01 и 68/02; и „СГ РС“, бр. 58/04, 85/05, 115/05, 49/07, 20/09, 72/09 и 76/10)² и чл. 66 Кривичног закона Републике Србије („СГ СРС“, бр. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89; и „СГ РС“, бр. 16/90, 21/90, 26/91, 75/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/02, 11/02, 80/02, 39/03 и 67/03)³

1 Дати члан одговара чл. 25 Устава РС који је тренутно на снази („СГ РС“, бр. 98/2006).

2 Дати члан одговара чл. 331 Законика о кривичном поступку („СГ РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014).

3 Дати члан одговара чл. 137 Кривичног законика („СГ РС“, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 3104/2013 и 108/2014).

СЕНТЕНЦА:

Прекомерна употреба силе од стране службених лица приликом вршења службене дужности може да се квалификује као мучење или нечовечно поступање уколико настале повреде код лица над којима је сила примењена достигну одређен степен тежине.

Када пред надлежне органе кривичног гоњења буду изнете тврдње о прекомерној употреби силе од стране службених лица, ти органи су дужни да спроведу ефикасну, независну, темељну и транспарентну истрагу о изнетим тврдњама.

ЧИЊЕНИЧНИ ОПИС:

Подносиоци представке су 2004. године били учесници у мањој саобраћајној несрећи. Полиција је убрзо стигла на место догађаја. Подносиоци тврде да су им полицајци одмах ставили лисице и одвели их полицајску станицу у Прокупљу где су их истукли. Званичан извештај полиције наводи, с друге стране, да су подносиоци били у алкохолисаном стању и агресивни, као и да су покушали да побегну са места несреће и напали полицајца, па су зато лишени слободе. Будући да су у полицајској станици наставили да се насилно понашају полицајци су их неколико пута ударили палицама, а два подносиоца су тада ударила главама у намештај. Лекарски извештаји потврђују да су подносиоци претрпели одређене лаке телесне повреде. Поступајући на основу новинских чланака у којима су подносиоци изнели тврдње о томе да су били претучени од стране полиције, јединица унутрашње контроле Министарства унутрашњих послова обавила је интерну истрагу. У току интерне истраге, саслушани су подносиоци и велики број сведока (цивила и полицајаца) који су потврдили верзију догађаја описа-

ну у званичним полицијским извештајима, на основу чега је утврђено да је полиција поступила у складу са законом. Подносиоци представке су поднели, након тога, кривичну пријаву против тројице полицијских службеника за кривично дело злостављања од стране службеног лица у вршењу службе. Јавни тужилац је одбацио кривичну пријаву на основу налаза унутрашње контроле. Подносиоци представке су презели кривично гоњење. У првостепеном судском поступку пред Општинским судом у Прокупљу био је саслушан широк круг лица, укључујући подносиоце, оптужене полицајце, као и лица која су била присутна у току лишавања слободе и задржавања у полицајској станици. Првостепени суд је нашао да је употреба силе против подносилаца представке била законита и ослободио оптужене полицијске службенике. Другостепени суд је потврдио ту одлуку.

НАЧЕЛА ЕВРОПСКОГ СУДА:

Члан 3 забрањује мучење или нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање. Та је забрана апсолутна, она постоји без обзира на конкретне околности неког случаја и понашање жртве.

Употреба силе од стране службених лица приликом вршења службене дужности представља повреду члана 3 у материјалном аспекту уколико су настале повреде достигле одређен степен тежине, као и уколико је била употребљена прекомерна сила.

Забрана мучења обухваћена чланом 3 је делотворна у пракси једино уколико органи кривичног гоњења спроведу ефикасну, темељну, брзу, независну и транспарентну истрагу у погледу тврдњи о употреби прекомерне силе од стране службених лица.⁴ Спровођење делотворне истраге представља процесни аспект обавезе садржане у члану 3 Конвенције.

Да би се истрага сматрала делотворном у Конвенцијском смислу⁵ она мора да буде:

- ① ефикасна што значи да органи који је спроводе морају да предузму све расположиве радње ради утврђивања релевантних чињеница и прикупљања доказа који омогућују утврђивање идентитета одговорних и њихово кажњавање. Но, ефикасност истраге не значи да она мора да заврши оптужењем осумњичених односно њиховим кажњавањем. Обавеза спровођења ефикасне истраге није обавеза резултата, већ обавеза средстава;
- ② темељна, што значи да надлежни увек морају да уложе озбиљне напоре да утврде што се тачно догодило (не смеју да доносе брзоплете закључке);
- ③ брза, односно спроведена без непотребних одговлачења или необјашњивих раздобља неактивности;

4 При томе појам „истраге“ у конвенцијском смислу нема исто значење као у националном праву. Истрага у конвенцијском смислу обухвата све радње које било који државни орган предузима ради разјашњења чињеница неког догађаја и прикупљања доказа (нпр. предистражни поступак, криминалистичко истраживање и сл.).

5 Појам делотворности истраге у конвенцијском смислу користи се као шири појам који се разликује од појма ефикасности истраге (ефикасност представља само један од елемената делотворне истраге у конвенцијском смислу).

- ④ независна што значи да истрагу не смеју да спроводе припадници исте јединице полиције којој припадају наводни извршиоци злостављања; и
- ⑤ траспарентна, што значи да мора да се омогући одређен степен контроле јавности над спровођењем истраге, који у првом реду обухвата делотворан приступ подносиоца притужбе истражном поступку.

Уколико спроведена истрага у одређеном случају не задовољава горе наведене стандарде, постоји и даље могућност да се избегне повреда члана 3 у процесном аспекту. Наиме, ако домаћи судови у даљем току поступка, сходно начелу контрадикторности размотре сва релевантна питања и изведу и оцене све релевантне доказе, те отклоне последице мањкаве истраге сматраће се да није дошло до повреде члана 3 у процесном аспекту.

ПРИМЕНА НАЧЕЛА НА ЧИЊЕНИЦЕ КОНКРЕТНОГ ПРЕДМЕТА:

У овом предмету није било спорно да су повреде настале употребом силе биле довољно озбиљне да могу да се подведу под дејство члана 3 Конвенције. Дакле и наступање лаких телесних повреда изаваних ударцима палицом испуњава конвенцијски стандард довољно озбиљних повреда у смислу члана 3. Међутим, Европски суд је утврдио да нема повреде члана 3 у материјалном аспекту будући да је држава успела да докаже да је сила употребљена у овом случају била апсолутно неопходна. Домаћи судови су тако одлучили на основу исказа бројних сведока који су потврдили верзију догађаја описану у званичном полицијском извештају. Подносиоци нису Европском суду предочили било какве доказе којима би могли да се доведу у питање ставови домаћих суда.

Даље, Европски суд је нашао да у овом предмету истрага коју је спровела унутрашња контрола МУП-а и јавно тужилаштво није била независна. Док су интерну истрагу спровели полицијски службеници који су били подређени истом ланцу команде као и полицајци под истрагом, накнадну истрагу је спровео јавни тужилац који је своју одлуку о одбацивању кривичне пријаве подносилаца засновао искључиво на резултатима интерне полицијске истраге, без да је предузео било какве даље радње у циљу преиспитивања полицијске верзије догађаја. И поред тога, није дошло до повреде члана 3 у процесном аспекту због тога што су домаћи судови у даљем току поступка применом начела контрадикторности размотрили сва релевантна питања и извели и ценили све релевантне доказе, укључујући саслушавање широког круга лица и на тај начин отклонили недостатке који су постојали у истрази и обезбедили да се утврде све релевантне чињенице.

РАЗЛОЗИ КОЈИ СУ СПРЕЧИЛИ НАСТУПАЊЕ ПОВРЕДЕ:

Повреда Конвенције у овом предмету избегнута је искључиво због тога што је Општински суд у Прокупљу брзим и темељним спровођењем кривичног поступка успео да отклони недостатке у истрагама које су претходно спровели полиција и јавни тужилац. Међутим, из праксе Европског суда произилази да су веома ретке ситуације у којима се недостаци настали у истрази успеју да отклоне у каснијем кривичном поступку.

Због тога, како би се избегле повреде Конвенције у сличним предметима у будућности, домаћи органи кривичног гоњења и судови су дужни да у саобразним случајевима обезбеде спровођење ефикасне, темељне, независне и транспарентне истраге која испуњава захтеве члана 3 Конвенције.

КОМЕНТАР:

Ова пресуда је у складу са ранијом праксом којом се формулишу принципи у погледу забране мучења у материјалном и процесном аспекту. Пресуда *Ђекић и други* садржи стандарде који се односе на делотворну истрагу која мора да се спроведе због наведеног чина мучења. Ти су стандарди утврђени, између осталог, у ранијој пресуди *Ахмет Дуран против Турске (Ahmet Duran v. Turkey, бр. 37552/06 од 28.08.2012)*. Појам независне истраге дефинисан је, између осталог, у ранијој пресуди *Михив против Русије (Mikheyev v. Russia, бр. 77617/01 од 26.01.2006.)*. У погледу материјалног аспекта забране мучења, Европски суд је применио стандард из ранијих пресуда *Лабита против Италије (Labita v. Italy, бр. 26772/95 од 06.04.2000.)* приликом утврђивања да ли су повреде биле довољно озбиљне, као и принцип из раније праксе (између осталог, пресуде *Ридич против Аустрије (Ribitsch v. Austria, бр. 18896/91 од 04.12.1995.)* и *Микиашвили против Грузије (Mikashvili v. Georgia, бр. 18996/06 од 09.10.2012.)*) приликом оцењивања да ли је сила употребљена у конкретном случају била прекомерна.

Пре предмета *Ђекић и други*, био је пресуђен и предмет *Отијашевић против Србије*, у којем је Суд истакао да употреба силе која није била апсолутно потребна од стране службених лица (за разлику од случајева када силу примене лица која не спадају у круг службених лица) увек представља кршење члана 3 Конвенције, без обзира на озбиљност насталих повреда. За разлику од предмета *Ђекић и други*, у предмету *Отијашевић* утврђено је да подносилац представке није претрпео озбиљне повреде.

ПОДРШКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ПРАВОСУДНОЈ АКАДЕМИЈИ
Теразије 8/1, 11000 Београд, Србија

Т: +381 11 3023 866

Ф: +381 11 3023 877

info@jap.rs

**BRITISH
COUNCIL**

Пројекат спроводи конзорцијум
који предводи British Council